

УДК 811.111'367.332.7'25 (043)

**ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИСУДКА В АНГЛО-
УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ****О.О. Великодська***Національний технічний університет України «КПІ»*

Стаття присвячена визначенню, аналізу та класифікації трансформацій присудків англійських речень в українських перекладах. Виокремлено типи та види трансформації присудків: лексико-семантичні, морфологічні трансформації, лексико-граматичні. Встановлено причини та умови застосування трансформації присудка. Розглянуто внутрішньокатегоріальні та зовнішньокатегоріальні заміни у межах категорії часу, способу, стану. Проведено аналіз поширеності трансформацій присудка під час перекладу залежно від стилістичних жанрових особливостей тексту.

Ключові слова: англо-український переклад, трансформація присудка, художній переклад, науково-технічний переклад.

Інтеграція та глобалізація суспільств, інтенсивний розвиток техніки та поширення науково-технічної інформації ставить перед сучасною теорією перекладу не просте завдання, а саме, дослідження досягнення перекладацької адекватності, коли ми маємо справу з такою парою мов, як англійська та українська, які у граматичному плані досить відмінні. Перекладацькі трансформації взагалі, а трансформації присудка зокрема (як своєрідний ключ до вирішення перекладацьких труднощів) займають значне місце як у навчально-дослідницькій роботі студентів-перекладачів, які спираються у своїй практиці на відповідні думки вчених-теоретиків перекладу, так і у дослідженнях вчених-перекладознавців. Граматичні та лексичні аспекти перекладу присудка розглядаються в працях Карабана В. І. [6, 8]. Питання трансформацій присудка у перекладі досліджено не достатньо, хоча проблемою перекладацьких трансформацій займалися багато як вітчизняних, так і зарубіжних перекладознавців, таких як Виноградов В. С. [1], Гарбовський М. К. [2], Карабан В. І. [3-5], Коломієць Л. В. [6], Рецкер Я. І. [7], Федоров А. В. [8], Klaudy K. [9], Newmark P. [10], Nida E.A. [11] та ін.

Для досягнення адекватного перекладу перекладачеві потрібно правильно використовувати регулярні відповідності, а також долати невідповідності мови оригіналу (в нашому випадку англійської) та мови перекладу (української), що виникають внаслідок структурно-семантичних розбіжностей двох мов. Переклад з однієї мови на іншу неможливий без граматичних трансформацій, до яких в першу чергу слід віднести зміну структури речення та різні заміни – як синтаксичного, так і морфологічного характеру. У багатьох випадках тільки трансформація присудка дозволяє при перекладі з англійської на українську сформулювати речення, яке за стилістичними та граматичними нормами відповідає реченню оригіналу. Результати порівняльних досліджень на граматичному рівні, у сфері синтаксичних форм, дозволяють виявити, наскільки можливо зберегти у перекладі аналогічні граматичні форми, тобто, наприклад, форму теперішнього часу дієслова перекладати формою теперішнього часу.

Ці дослідження дозволяють наблизитись до вирішення питань про припустимий ступінь формальної еквівалентності при перекладі, про доцільність та закономірність тих чи інших формальних перетворень. Рішення про вибір тієї чи іншої форми нерідко обумовлене стилістичними факторами.

Можна зробити припущення, про те що:

1) основну роль у вирішенні граматичних питань перекладу відіграють, з одного боку, вимоги передачі змісту за його єдності з елементами форми, смислова роль яких визначається зв'язками зі змістом та зумовлює вибір мовних засобів, а з іншого боку – вимоги норм мови перекладу;

2) невідповідності у граматичній сфері двох мов і, звідси, неможливість формально точно передати значення постійно компенсується за допомогою інших граматичних або словникових засобів;

3) неможливість у певних випадках вирішити поза широким контекстом питання засобів передачі означає необхідність весь час мати на увазі систему мовних засобів, а не окремі або випадково виокремлені елементи, з яких деякі, взяті окремо, навіть не піддаються перекладу.

Ми даємо наступне визначення перекладацької трансформації присудка англійського речення – це лексична, граматична або лексико-граматична трансформація присудка оригіналу за умови відсутності можливості використання прямого відповідника з метою збереження смислу та комунікативного ефекту вихідного речення. Необхідність застосування трансформації присудка виникає з комунікативних, стилістичних, граматичних та семантичних причин. Через незбіг лексичних систем двох мов, а саме, смислової структури слова, смислового об'єму слова та різниці в лексичній сполучуваності слів, перекладачеві доводиться робити лексико-семантичні перетворення. Крім того, особливу роль відіграє контекст. Контекстуальне значення слова залежить від його значення та від семантики слів, які з ним сполучуються. Оскільки за нашим визначенням трансформація присудка - це лексична, граматична або лексико-граматична трансформація, то звідси можна навести певну типологію перекладацьких операцій притаманних, або краще сказати, «діючих» (ті що найчастіше і продуктивніше застосовуються) при перекладі присудків оригінальних (англійських) речень українською мовою.

Важливим видається дослідити трансформації, яких зазнає присудок у процесі перекладу. Нерідко, при перекладі іншомовного тексту основна увага приділяється адекватній передачі лексичного тезаурусу: фразеології, «хибних друзів перекладача», лінгвокраїнознавчих реалій тощо. Вони справді становлять певні труднощі при перекладі, але не менш важливим і складним є правильна передача у перекладі граматичних елементів та конструкцій.

Актуальність дослідження присудкової трансформації зумовлена потребою встановлення повного набору способів та прийомів перекладу присудків англійських речень українською мовою для систематизації і типології відповідностей і невідповідностей та для аналізу поширеності цієї трансформації з метою виявлення закономірностей застосування цієї трансформації у перекладі залежно від стилістичних і жанрових особливостей текстів.

Об'єктом дослідження є переклади присудків речень англійських та американських художніх (прозових, поетичних) та науково-технічних текстів українською мовою. Вибір об'єкта дослідження зумовлений зовсім незначною кількістю праць, присвячених їх вивченню.

Методи дослідження. Аналіз досліджуваного матеріалу здійснювався за допомогою загальнонаукових методів якісного та кількісного аналізів, який дозволив виявити найпоширеніші види трансформацій присудків при перекладі. Таксономічний аналіз застосовано для виявлення типів та видів трансформацій присудка. Метод перекладознавчого зіставлення використовувався з метою виявлення спільних та специфічних випадків застосування трансформацій присудків у перекладі. Структурно-семантичний та синтаксичний аналізи дозволили виявити особливості змісту та будови речень оригіналу і перекладу. Трансформаційний аналіз застосовано для встановлення характеру змін англійських присудків в українському перекладі. За допомогою контекстуального аналізу встановлювалася обумовленість трансформації присудка особливостями контексту присудка та речення.

Аналіз матеріалу дослідження свідчить про те, що у розумінні перекладацької присудкової трансформації слід внести деякі уточнення, зокрема, до їх складу слід зарахувати додавання присудка, заміну дієслова словосполученням тощо, що дозволяє значно ширше поглянути на цю проблему. Слід також зазначити, що у перекладі присудок може трансформуватися у слово іншої частини мови та в інший член речення.

Аналітична будова англійської мови створює умови для багатофункціональності граматичних форм і синтаксичних конструкцій. Тому в процесі перекладу необхідно насамперед враховувати конкретну функцію кожної форми та конструкції, щоб правильно передати її значення. Смысловая функція кожної граматичної форми синтаксичної конструкції може визначатися синтаксичною функцією; логічною (смысловую) структурою речення; контекстом речення; особливостями його лексичного наповнення.

Слід зазначити, що переклад передбачає повну передачу думки автора, розкриття інформаційного коду з урахуванням усіх особливостей як стилю, експресії, так і відтворення певного граматичного складу та, по можливості, взаємозв'язків у реченні.

Трансформація присудків у перекладі є недослідженим видом перекладацьких трансформацій, тому вона безперечно заслуговує на увагу для глибшого розуміння трансформаційного аспекту перекладу. Як вже було зазначено, усі трансформації присудків в англо-українському перекладі можна поділити на три типи: 1) лексико-семантичні трансформації присудка, 2) морфологічні трансформації присудка та 3) лексико-граматичні трансформації присудка. Головним є те, що перекладацька трансформація – це дії перекладача з реалізації його рішення щодо подолання *контекстуальної невідповідності*, яка була виявлена в тексті оригіналу відносно тексту перекладу.

Оскільки вимоги адекватності мають оптимальний характер, то переклад може бути адекватним навіть тоді, коли текст перекладу еквівалентний вихідному хоча б на одному із семіотичних рівнів або в одному з функціональних вимірювань. Регулярні відповідності завжди використовуються для перекладу певної одиниці вихідної мови, що є традиційним методом перекладу. У разі нерегулярних відповідностей необхідно застосування трансформаційного методу перекладу. Так, частковий незбіг у вживанні пасивної конструкції, частковий незбіг форм інфінітива та у їх вживанні і деякі розбіжності у вираженні модальності у двох мовах потребують застосування граматичних трансформацій.

Трансформація присудка англійського речення у тексті українського перекладу – це лексико-граматична трансформація за умови відсутності можливості використання прямого відповідника з метою збереження комунікативного ефекту вихідного змісту та дотримання норм цільової мови. Необхідність застосування трансформації присудка виникає через комунікативні, стилістичні, граматичні та семантичні причини. Можна виокремити такі типи та види трансформації присудків: а) лексико-семантичні трансформації, які передбачають контекстуальну заміну присудка, що нерідко відбувається у формі генералізації або конкретизації значення присудка; б) морфологічні трансформації присудка, під якими розуміється категоріальна заміна присудка без зміни його значення (заміна пасивної форми дієслова-присудка на активну форму та заміна активної форми дієслова-присудка на пасивну форму) та морфологічні трансформації присудка, коли у перекладі українською мовою змінюється лише граматична категорія англійського дієслова-присудка, такі як: 1) заміна пасивної форми дієслова-присудка на присудок, виражений зворотним дієсловом (підставою застосування такої трансформації є те, що українська зворотна форма дієслова споріднена з формою медіопасиву, який, у свою чергу, споріднений з пасивною формою); 2) заміна пасивної форми дієслова-присудка на активну форму (пасивна форма англійського дієслова змінюється на неозначено-особову або власне особову активну форма українського дієслова-присудка). в) лексико-граматична трансформація присудка – це комплексна перекладацька трансформація, внаслідок якої змінюється структура речення після заміни виду присудка і застосовуються лексичні трансформації (додавання або вилучення, генералізація та конкретизація присудка, модуляція тощо).

Додавання присудка відбувається у випадках заміни в реченні оригіналу словосполучення, герундіального або інфінітивного звороту, а також еліптизованих фрагментів підрядних речень, що вводяться сполучником *if* (які відсутні в українській мові) та означення-інфінітива на речення у перекладі, що містить додаткове дієслово-присудок (у поетичних творах – 2%, прозових творах – 5,5%, науково-технічних текстах – 2,1%). Вилучення присудка відбувається тоді, коли речення оригіналу замінюється на

словосполучення або слово чи коли дієслово-присудок замінюється на неозначену форму дієслова (інфінітив) - (у поетичних творах – 10,5%, прозових творах – 5,2%, науково-технічних текстах – 4,7%). Конкретизація присудка застосовується при перекладі поетичного твору – 12,8%, прозового твору – 12,3%; при перекладі науково-технічних текстів – 28,7%. Генералізація застосовується при перекладі поетичного твору – 12,9%, прозового твору – 2,9%; при перекладі науково-технічних текстів – 17,6% (див. таблиця 1).

Поширеною лексико-граматичною присудковою трансформацією у перекладі з англійської мови українською є заміна складеного іменного присудка на простий дієслівний присудок, заміна складного модального присудка на простий дієслівний присудок, оскільки в англійській та українській мовах дещо по-різному позначаються фази процесу чуттєвого сприйняття або розумової дії і трактується та виражається модальність дії. Така трансформація типова у випадку англійських складних модальних дієслівних присудків з модальними дієсловами *can, could, will, would* та *shall*. Поширеність подібних трансформацій при перекладі пасивних конструкцій становить – 5,3%; модальних – 5,1%.

Не розповсюдженою є трансформація присудка в обставину речення, за якою для забезпечення повної передачі смислу англійського речення і нормативності структур перекладеного речення може здійснюватись цілісне лексико-граматичне перетворення англійського речення: просте поширене англійське речення нерідко замінюється у перекладі на складнопідрядне речення або таке, що ускладнене дієприслівниковим зворотом. Саме за рахунок цього присудок перетворюється у частину обставини. Досить типовим способом перекладу англійських речень з однорідними присудками є трансформація у їх просте українське речення, ускладнене дієприслівниковим зворотом, внаслідок чого присудок трансформується у частину обставини способу дії.

Не поширеними видами присудкової трансформації в англо-українському перекладі є:

- 1) заміна складного модального присудка на предикативний прислівник;
- 2) заміна складного дієслівного присудка на простий присудок, коли в англійському реченні вжито емпатичне дієслово *do* (прямої дієслівний відповідник якого відсутній в українській мові) або складний дієслівний модальний присудок з модальним дієсловом *will* та інфінітивом *have*;
- 3) заміна складного модального присудка на складений іменний присудок, що зумовлено незбігом вираження модальності в англійській та українській мовах на певних ділянках будови мов – там, де в англійській мові слід вживати модальне дієслово, в українській мові модальність не виражається;
- 4) заміна складного модально-фазового присудка на складний фазовий присудок, що зумовлено розбіжностями у сферах модальності англійської та української мов – там, де в англійській мові слід вживати модальне дієслово *would*, в українській мові модальність не виражається;
- 5) заміна простого дієслівного присудка на складений іменний присудок (ця присудкова трансформація можлива тому, що простий дієслівний присудок може бути синонімічним складеному іменному присудку як в межах однієї мови, так і у двох мовах);
- 6) заміна складного модального дієслівного присудка на складений іменний присудок;
- 7) заміна складного модального дієслівного присудка на простий присудок, виражений предикативним прислівником, що зумовлено розбіжностями у сфері вираження модальності в англійській та українській мові – там, де в англійському реченні слід вживати складний модальний присудок, в українському реченні модальність не виражається;
- 8) заміна складеного іменного присудка на простий дієслівний присудок;
- 9) заміна складеного іменного присудка на складний модальний присудок (застосовується відносно рідко, як правило, у випадку перекладу англійських речень із складеним іменним присудком та означенням-інфінітивом до іменника);
- 10) заміна складного модально-складеного іменного присудка на складений іменний присудок.

Як і попередній вид присудкової трансформації, цей вид трансформації зумовлений різницею у сферах експліцитної модальності в англійській та українській мовах. З погляду на кількість слів, що виражають присудок, можна виокремити такі види трансформації присудка в англо-українському перекладі: 1) заміна присудка-універба на двослівний присудок, що є досить типовими і для внутрішньомовних, і міжмовних трансформацій – це заміна однослівного присудка на

двослівний присудок, що складається з дієслова та іменника; 2) заміна двослівного присудка на присудок-універб;

Причинами застосування трансформації присудка в англо-українському перекладі є: необхідність подолання повної чи часткової розбіжності у складі частин мови, граматичних категорій, форм та граматичних характеристик мов оригіналу та перекладу. Аналіз прикладу перекладу інфінітивних конструкцій взагалі, і, зокрема, конструкції „номінатив з інфінітивом” дозволяє зазначити, що перекладацькі трансформації слід застосовувати через специфічне використання цієї конструкції. Це ж твердження справедливе і для герундія та конструкцій із ним. Слід враховувати багатозначність англійських модальних дієслів, оскільки їх переклад залежить від контексту, тобто допускає інваріантність. Різниця у словотворенні (слід зазначити, що граматична конверсивність є основною ознакою англійського словотворення порівняно з українським, а вживання суфікса *-er* в англійській мові є досить розповсюдженим). Це більш притаманно науково-технічному стилю. Різниця у сполучуваності слів (одна й та сама лексична одиниця в мові оригіналу та перекладу може вимагати різних типів синтактичних зв'язків), стилістичні відмінності двох мов та відмінності у традиціях мовлення.

Зазвичай, форма пасивного стану передається неозначено-особовою формою дієслова, зокрема, зворотною формою дієслова на *-ся*. Англійський присудок у пасивному стані може перекладатися також іменником. У перекладі деяких реалій може застосовуватися такий перекладацький прийом, як експлікація змісту, завдяки чому у речення перекладу вводиться додатковий присудок. Коли еквівалентні форми і конструкції є в обох мовах, але їх семантика чи вживання в них не збігаються, і тоді це стає однією з основних причин застосування трансформацій присудка.

Описуючи однакову предметну ситуацію, український прямий словниковий відповідник присудка речення оригіналу за своєю структурою та своїм відношенням до ознак предметної ситуації (у випадку однієї міжмовної ситуації, яка у мові оригіналу та перекладу досить часто сприймається по-різному – асиметрії мовних картин світу) не відповідає нормам мови перекладу, і така невідповідність вирішується із застосуванням прийому семантичного розвитку (4,7% при перекладі прозових творів). Проведений аналіз свідчить, що заміна предиката стану на предикат дії в англо-українському художньому перекладі може відбуватися у наступних випадках: 1) коли присудок речення оригіналу виражений предикатом фізичного стану; 2) коли предикат стану означає фізичну можливість або неможливість мати певні здібності; 3) коли предикат пов'язаний із зовнішніми ознаками (зміна кольору тощо); 4) коли предикат стану виражений іменним присудком, який при перекладі трансформується в простий дієслівний присудок.

Однією з основних причин перетворень оригіналу із трансформацією присудка предикатів є вибірковість мов (української та англійської) відносно ознак предметної ситуації. У тих випадках, коли дія означає перехід до якісно чи кількісно нового стану, в українській мові, як правило, використовується предикат дії, а в англійській мові – предикат стану. В англійській мові нерідко вживається предикат дії, виражений дієсловом, тоді як в українській мові у таких випадках вживається предикат стану, представлений складеним іменним присудком (причому іменна частина може бути виражена прикметником або іменником). Такі трансформації застосовуються через граматичні і комунікативно-структурні відмінності та відмінності стилістичних норм англійської та української мов.

Однією з причин застосування антонімічного перекладу (у поетичних творах – 3,1%, прозових творах – 3,3%) англійського дієслова-присудка може бути асиметрія лексико-семантичних систем двох мов, тобто, коли певне явище або предмет не має засобів позначення у мові перекладу. Спостерігається випадки, коли антонімічний переклад є єдиним доцільним варіантом перекладу. Ще однією семантичною трансформацією є метонімічні перетворення (0,9% при перекладі прозових творів) —причина→наслідок та —наслідок→причина, які бувають необхідні також у тих випадках, коли в англійському реченні вжито предикат дії, виражений дієслівним присудком, але в мові перекладу

(українській мові) правила сполучуваності слів не дозволяють використовувати словниковий відповідник англійського присудка. Пошук необхідного українського відповідника виконується за схемою: англійське дієслово позначає причину, а українське – наслідок або навпаки (англійське дієслово позначає наслідок, а українське – причину. Прийом модуляції (сміслового розвитку) часто пов'язаний із явищем різниці у сполучуваності слів англійської та української мов.

Використання при перекладі трансформації перестановки (у поетичних творах – 24,3%, прозових творах – 10,8%, науково-технічних текстах – 4,6%) (див. таблицю 1) присудка зумовлене різним порядком слів у реченнях англійської та української мов (тобто, різницею в характері представлення нової та старої інформації – в актуальному членуванні речення). Перестановка присудка (як на початок, так і в кінець речення) може супроводжуватися такими перекладацькими трансформаціями, як функціональна заміна (зокрема, об'єднання речень при перекладі), лексична заміна (конкретизація, генералізація) присудка та інші граматичні трансформації (зокрема, перестановка частин складнопідрядного речення).

У межах часових форм дієслова-присудка спостерігаються заміни англійської форми теперішнього часу українською формою минулого часу, заміна англійської складної форми минулого часу на українську просту форму минулого часу. Варто підкреслити, що трансформація форми теперішнього перфектного часу в українську форму минулого часу у перекладі є закономірною та регулярною. Англійська форма минулого часу може трансформуватися у перекладі в українську форму теперішнього часу; особові форми дієслова в англо-українському перекладі можуть замінюватися на безособові. Цікавими є випадки заміни форми способу дієслова, зокрема, заміна англійської форми дійсного способу на українську форму наказового способу. Слід зазначити також непоширену заміну англійської форми умовного способу українською формою дійсного способу. Поширеність морфологічних трансформацій становить: при перекладі поетичного твору – 7,6%, при перекладі прозового твору – 2%; при перекладі науково-технічних текстів – 8,4% (див. таблицю 1).

В англо-українському художньому перекладі спостерігаються заміни як форми активного стану дієслова-присудка на пасивну, так і навпаки. Через певний незбіг форм іменників *Singularia Tantum* та *Pluralia Tantum* в англійській та українській мовах під час перекладу може відбуватися внутрішньокатегоріальний вплив підмета на трансформацію присудка (трансформація заміни категорії числа). Одним із специфічних елементів граматичної будови української мови, як і інших слов'янських мов, безперечно, є категорія виду дієслова.

Трансформація замін різного роду, в тому числі заміна на слово, словосполучення становить: при перекладі поетичного твору – 16,1 %, при перекладі прозового твору – 10,6 %; при перекладі науково-технічних текстів – 24,1 % (див. таблицю 1).

Основна причина застосування внутрішньокатегоріальних трансформацій полягає у відсутності у цільовій мові відповідних словоформ, наявності лексичних та граматичних розбіжностей у вихідній та цільовій мовах, незбіг категорій виду та часу та різна поширеність використання певних словоформ в межах однієї категорії в англійській та українській мовах. Зовнішньокатегоріальна заміна присудка – це заміна у перекладі словоформи однієї граматичної категорії оригіналу словоформою іншої категорії. Внутрішньокатегоріальні трансформації застосовуються у 10,4% (зміни у межах категорії часу 4,4%, категорії виду 2,7% , категорії способу 1,4%, категорії стану 1,5%, категорії числа 0,4%); зовнішньокатегоріальні – 0,7% (переклад прозових творів) (див. таблицю 1).

Причиною замін присудків на інший член речення може бути як різна сполучуваність у вихідній та цільових мовах, так і стилістичні чинники, а також розбіжності у структурах речень двох мов і у традиціях мовлення. Присудок англійського речення може замінюватися в українському перекладі на обставину способу дії (що вводиться дієприкметником, дієприслівником, прийменниково-іменниковим словосполученням та дієслівно-іменниковим

словосполученням), означення, підмет та додаток (7% – переклад прозових творів) (див. таблицю 1).

Без синтаксичних змін, але із заміною дієслова відтворюється більше подібних речень у науково-технічному, ніж у художньому перекладі, особливістю останнього є відтворення таких речень із заміною англійського дієслова українським дієсловом з більш емоційним забарвленням. Науково-технічний переклад, на відміну від художнього, характеризується також заміною англійського дієслова в активній формі іншим за змістом українським зворотним дієсловом. Трансформації додавання з'являються за синтаксичними або лексичними причинами, вилучення (виключення з перекладу інформації, надлишкової з точки зору перекладача та мови перекладу) відбуваються як у науково-технічному так і у художньому перекладах. У разі комплексної трансформації речення спостерігається кілька перетворень у перекладах: заміна пасивного присудка на активний присудок з додатком, конкретизація, суб'єктно-предикативний інфінітивний зворот з дієсловом *seem* в активному стані та інфінітивом в активному стані можуть перекладаються за допомогою парентетичних слів. Присудкова трансформація заміни складного присудка простим також має місце при перекладі англійських як наукових, так і художніх текстів українською мовою.

Комплексні трансформації застосовуються при перекладі прозового твору – у 0,8%, при перекладі науково-технічних текстів – 9,8%. Застосування синонімічного відповідника при перекладі поетичного твору – 10,7%, при перекладі прозового твору – 12,5%. Метонімічні заміни при перекладі прозового твору – 0,9% (див. таблицю 1).

Спеціальна проблематика перекладу поезії частіше за все звужується до питання, які існують еквіваленти форм ритму та рими. Застосування пермутації у прозовому тексті може бути зумовлено різницею у принципах актуального членування (як і у поетичному творі) та смисловій насиченості англійських та українських речень, а також різницею у розташуванні обставини в реченнях англійської та української мов; перестановка у поетичному творі може мати особливе смислове значення і вживатися для того, щоб виділити слова, на які слід звернути увагу. Заміни присудка прозовому тексті викликані лексичними причинами (відсутність частини мови з відповідним значенням) і може поєднуватися з конкретизацією. У поетичному творі заміна частини мови може відбуватись через намагання врахувати як контекст, так і ритм віршованого твору. Англійський дієслівний присудок може трансформуватись у словосполучення: дієприкметник та іменник; дієприслівник, прикметник, може відбуватись заміна складного присудка простим. Додавання присудка у перекладі прозового тексту може бути пов'язане з тим, що стисле англійське речення потребує в українській мові більш розгорнутого вираження думки, у перекладі поетичного твору – з причини необхідності врахування внутрішнього членування думки та семантичної єдності. Трансформація вилучення присудка (як у перекладах прозового твору, так і вірша) часто відбувається через надлишковість смислу речення в цілому, наприклад, коли вилучається один із однорідних присудків. Перекладач може застосувати трансформацію вилучення присудка з метою збереження ритма або рими. Всі ці трансформації здійснюються з метою збереження у перекладі емоційного плану оригіналу. Стосовно морфологічної трансформації присудка у перекладі прози слід зазначити, що може застосовуватися прийом модуляції (смислового розвитку) та замінюватись простий дієслівний присудок на складений іменний присудок, а у перекладі поетичного твору – пасивні однорідні присудки англійського речення можуть трансформуватися в один активний, сполучення модального дієслова з інфінітивом у пасивному стані може перекладатися дієслівною формою активного стану.

Насамкінець слід зазначити, що переклад є певного роду мистецтвом, і, відповідно, не завжди існують якісь суворо стандартні рішення. Особливо це стосується застосування трансформацій присудків, коли перекладаються поетичні твори, шедеври художньої літератури, а також частково ця думка буде вірною у разі застосуванні трансформацій присудка при перекладі науково-технічної та науково-популярної літератури.

Таблиця 1. Поширеність присудкових трансформацій при перекладі англійських текстів різних стилів і жанрів

	Пое- тич- ний твір	%	Про- зо- вий твір	%	Нау- ково- техні- чний текст	%
Граматичні трансформації	243	24,3	108	10,8	46	4,6
Пермутація (перестановка)	243	24,3	108	10,8	46	4,6
Лексико-граматичні трансформації	286	28,6	291	29,1	407	40,7
Субституція (заміна на слово, словосполучення)	161	16,1	106	10,6	241	24,1
Заміна на інший член речення (додаток, обставину, означення, підмет)			70	7		
Додавання	20	2	55	5,5	21	2,1
Вилучення	105	10,5	52	5,2	47	4,7
Комплексна трансформація			8	0,8	98	9,8
Лексико-семантичні трансформації	395	39,5	366	36,6	463	46,3
Застосування синонімічного відповідника	107	10,7	125	12,5		
Семантичний розвиток			47	4,7		
Метонімічні заміни			9	0,9		
Конкретизація	128	12,8	123	12,3	287	28,7
Генералізація	129	12,9	29	2,9	176	17,6
Прийом антонімічного перекладу	31	3,1	33	3,3		
Заміни внутрішньокатегоріальні та зовнішньокатегоріальні			111	11,1		
Внутрішньокатегоріальні трансформації			104	10,4		
Зовнішньокатегоріальні трансформації			7	0,7		
Морфологічні трансформації	76	7,6	20	2	84	8,4
<i>Заміна пасивних конструкцій на активні</i>			53	5,3		
<i>Заміна модальних конструкцій</i>			51	5,1		
Усього	1000	100	1000	100	1000	100

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов В. С. Перевод: Общие и лексические вопросы: [учебное пособие] / Венедикт Степанович Виноградов. – [2-е изд., перераб.] – М. : КДУ, 2004. – 240 с.
2. Гарбовский Н. К. Теория перевода: уч. / Николай Константинович Гарбовский. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2004. – 544 с.

3. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Ч. 1 Граматичні труднощі / В'ячеслав Іванович Карабан. — К. Політична думка, 1997. — 301 с.

4. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Ч. 2 Термінологічні і жанрово-стилістичні труднощі / В'ячеслав Іванович Карабан. — Київ-Кременчук : Вид-во Кременчуцького державного політехнічного інституту, 1999. — 251 с.

5. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську : [навчальний посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти] / В'ячеслав Іванович Карабан. — Вінниця: НОВА КНИГА, 2003. — 608 с.

6. Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії) / Лада Володимирівна Коломієць ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К. : Київ. ун-т, 2004. — 521 с.

7. Рецкер Я. И. О закономерностях соответствий при переводе на родной язык / Я. И. Рецкер // Вопросы теории и методики учебного перевода. — М., 1950.

8. Федоров А. В. Основы общей теории перевода: [лингвистический очерк] / Андрей Венедиктович Федоров. — [3-е изд.] — М. : Высшая школа, 1968. — 396 с.

9. Klaudy K. Concretization and generalization of meaning in translation // In Translation and Meaning / Kinga Klaudy. — The Netherlands : Maanstricht. — Part 3. — 1995. — P. 141-152.

10. Newmark P. A Textbook of Translation / Peter Newmark. — New York, etc : Prentice Hall International (UK) Ltd, 1988. — 301 p.

11. Nida E. A. The Theory and Practice of Translation / E. A. Nida, C. R. Taber . — Leiden: Koninklijke Brill Nv, 2003. — 216 p.